אכל עושה כו'. מפרש בגמ': **והלא הוא הילמי בין רב בין מעט.** ואם המרובים אסורים אף המועטים אסורים ואם אלו מותרים אף אלו מותרין. וכגמרא מפרש דלמאומרא ג"כ יוסי דכולן לאיסור מפני שהוא כמעבד מתקן את האוכל הנמוך לתוכו כדי שיתקייס: **ואלו הן המותרין נותן שמן לתוך מים בתחלה.** קודם שיתן המלח נותן שמן לתוך המלח בתחלה קודם שיתן המים דהשמן מעכב שאין המלח מתערב יפה עם המים ומתיש את כחו מהיות מי מלח עזין אבל לא יתן מים ומלח תחילה אפילו נותן שמן לבסוף דבשעה שנותן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד: **גמ' מאי קאמר.** מאי הילמי ומאי מי מלח: **לאסור או להתיר.** האי דקאמר שייהן שוין לאיסור או להיתר: **בשאין.** ירק שכונס להתקייס: **גיסטרא.** כלי שטר של חרס ואינו ראוי לכל תשמיש כשלם ומקלין אותו לכך: **שהכילה לפה בהם.** כח המלח מעכבת מלשקוע: **למורייסא.** של דגים: **אין מולחין לנון וציצה.** ג' וד' חתיכות יחד שהמלח מעבדן ונעשין קשין והוי תיקון: **מריש הוה מלחנא פוגלא.** בשבתא: **פוגלא.** לנון: **בשרי.** תילין גבוהים עיגול על עיגול: **מימלח לא מלחנא.** שתים יחד: **עבוי.** בשעת אכילה מטילנא ואכילנא: קליפה חיצונה דציצה היא החלבון אלא מידי דתני בהדי אתרוג ולנון קליפה נקט בה נמי לשון קליפה: **אין יוצאין מבני מעים.** שמתקשרין ומתקשין ועצלין: **לא טבע גברא בימא דסדום.** מפני שהמים מלוחין וכח מליחתן מעכבו מלטבוע: **והפוכה מילה.** דבריס האמוריים בה הפוכין: **בשורא טבע.** בתמיה: **מהו למימני מהני מיא** גרסינן. מי אסור משום רפואה דגזור דנגן בכל רפואות בשבת משום שחיקת סממנין ואלו מרפאות את העין: **שפיר דמי.** דלאו מוכחא מילתא דלרפואה עביד. אף על פי שמרפאין שרי דטעמא דרפואה דאסירא ליתא אלא גזירה שמא ישחוק סממנין דדמי לטחינה שהוא אב מלאכה: **מהו למימן ולמפתח.** לשון אין מעמלין את השמן (לקמן דף קנא:) עולם עיניו. כשהוא רוחץ מהן בשבת מהו שיסגיר ויפתח עיניו כדי שיכנס מהן לעין: **ריולא בו שמעתי.** דהיכא דמוכחא מילתא דלרפואה עביד אסור וממין ומפתח נמי מוכחא מילתא והא אסהדותא דרב דימי דאמר לא טבע גברא בימא דסדום נפקא לן מינה הא כיון דמליחי טובא מסו ואסור למימן ולמפתח: **זימנין א"ל וכו'.** שקבל משמיה: **ופרוייסו.** רב מתנה ומר עוקבא: **משמיה דאבוה דשמואל ולוי אמרי.** תרתי מילי אמור חדא משמיה דאבוה דשמואל וחדא משמיה דלוי: **חד אמר.** לו אבוה דשמואל או לוי: **יין בפוך העין.** דמעין ופתח אסור דמוכחא מילתא: **על גב העין מותר.** דאמרי לרחילה בעלמא עבדי: **רוק תפל.** שלא טעם כלום משעיור משנתו: **אפילו על גב עין אסור.** דמוכחא מילתא דלרפואה דאילו לרחילה מאים. להכי נקט רוק תפל לפי שהוא חזק ומרפא: **וליטעמיך כו'.** ג"כ לוי ולא חדא אמר בתמיה והא חדא משמיה אתמר כדאמרן: **שורא.** בתמיס: **קילורין.** לוזי"ת בלע"ז: **ונותן ע"ג עיניו.** דלדיליה כיון דאלרכוה לשרותה מע"ש איכא היכא וליכא למיגזר ומאן דחזיתו סבר דרחילה בעלמא היא דסבר שהוא יין: **כולי האי ודאי לא שרא.** דמוכחא מילתא: מר עוקבא הוה סבור גבי מר שמואל ואב ב"ד היה בימיו כדאמרינן לעיל (דף נה. ובמועד קטן דף טז:): **טיפא לונן.** לתת בעיניו: **ורחיצה ידיס ורגליס בחמין ערבית.** נמי מאיזה הטיעם: **הוא היה אומר:** ר' מונא: **יד נעין.** שחרית קודם שיטול ידיו: **פיקלץ.** נוח לו שתקלץ שרוח רעה שורה על היד ומסתתו וכן כולן: **נחסודה.** ריבדא דכוסילתא פלימת"ה בלע"ז: **נפי טבעא.** נקב הרעי שעגול כטבעת: **פיקלץ.** ולא תגע שוב בעין או בחוזן קודם נטילה: לגיגית

אבל [א]עושה הוא את מי המלח וטובל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל [ב]א"ר יוסי והלא הוא הילמי בין מרובה ובין מועט ואלו הן מי מלח המותרין נותן שמן לכתחלה לתוך המים או לתוך המלח: **גמ' מאי** קאמר א"ר יהודה אמר שמואל ה"ק אין עושין מי מלח מרובין אבל עושה הוא מי מלח מועטין: א"ר יוסי והלא הוא הילמי בין מרובין בין מועטין: איבעיא להו רבי יוסי לאסור או להתיר אמר רב יהודה להתיר מדלא קתני רבי יוסי אוסר א"ל רבה הא מדקתני סיפא ואלו הן מי מלח המותרין מכלל דר' יוסי לאסור אלא אמר רבה לאסור וכן אמר רבי יוחנן לאסור תניא נמי הכי אין עושין מי מלח מרובין לתת לתוך הכבשין שבתוך גיסטרא אבל עושה הוא מי מלח מועטין ואוכל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל א"ר יוסי וכי מפני שהללו מרובין והללו מועטין הללו אסורין והללו מותרין יאמרו מלאכה מרובה אסורה מלאכה מועטת מותרת אלא אלו ואלו אסורין הן ואלו הן מי מלח המותרין נותן שמן ומלח או שמן ומים ובלבד שלא יתן מים ומלח לכתחלה: (עזין צנון ואתרוג סימן): תני רבי יהודה בר חביבא [ג]אין עושין מי מלח עזין מאי מי מלח עזין רבה ורב יוסף בר אבא דאמרי תרווייהו כל שהביצה צפה בהן וכמה אמר אביי תרי תילתי מילחא ותילתא מיא למאי עבדי לה א"ר אבהו למורייסא תני רבי יהודה בר חביבא אין מולחין צנון וביצה בשבת רב חזקיה משמיה דאביי אמר [ד]צנון אסור וביצה מותרת אמר רב נחמן מריש הוה מלחנא פוגלא אמינא אפסודי קא מפסידנא ליה דאמר שמואל פוגלא חורפי מעלי כיון דשמענא להא דכי אתא עולא ואמר במערבא מלחי [ה]כישרי כישרי [ו]ממלח לא מלחנא טבולי ודאי מטבילנא תני ר' יהודה בר חביבא אתרוג צנון וביצה אילמלא קליפתן החיצונה אינן יוצאין מבני מעיים לעולם כי אתא רב דימי אמר מעולם לא טבע גברא בימא דסדום אמר רב יוסף הפוכה סדום והפוכה מילה גברא הוא דלא טבע כשורא טבע אמר ליה אביי לא מיבעיא קאמר לא מבעיא כשורא דאפילו בכל מימות שבעולם לא טבע אלא אפילו גברא דטבע בכל מימות שבעולם בימא דסדום לא טבע למאי נפקא מינה כי הא דרבין הוה שקיל ואזיל אחוריה דרבי ירמיה אגודא דימא דסדום אמר ליה מהו למימשי מהני מיא בשבת א"ל שפיר דמי מהו למימץ ולמיפתח אמר ליה זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דאמר ר' זירא זימנין א"ל משמיה דרב מתנה וזימנין אמר לה משמיה דמר עוקבא ותרווייהו משמיה דאבוה דשמואל ולוי אמרין חד אמר [ז]יין בתוך העין אסור על גב העין מותר וחד אמר [ח]רוק תפל [אפילו] על גב העין אסור תסתיים דאבוה דשמואל הוא דאמר יין בתוך העין אסור על גב העין מותר מדאמר שמואל שורה אדם פיתו ביין ונותנו על גב העין בשבת דשמיעא ליה ממאן לאו דשמיעא ליה מאבוה וליטעמיך הא דאמר שמואל רוק תפל אפי' ע"ג העין אסור דשמיעא ליה ממאן אילימא דשמיעא ליה מאבוה אלא לוי ולא חדא אמר אלא חדא שמיעא ליה מאבוה וחדא שמיעא ליה מלוי ולא ידעינן הי מאבוה הי מלוי אמר מר עוקבא אמר שמואל [ט]שורה אדם קילורין מע"ש [י]ונותן על גב עיניו בשבת ואינו חושש בר ליואי הוי קאי קמיה דמר עוקבא חזייה דהוה מייץ ופתח אמר ליה [יא]כולי האי ודאי לא שרא מר שמואל שלח ליה רבי ינאי למר עוקבא לישדר לן מר מהנך קילורין דמר שמואל שלח ליה שדורי משדרנא לך דלא תימא צר עין אנא אלא הכי אמר שמואל טובה טיפת צונן שחרית ורחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית מכל קילורין שבעולם תניא נמי הכי אמר רבי מונא משום רבי יהודה טובה טיפת צונן שחרית ורחיצת [יב]ידים ורגלים ערבית מכל קילורין שבעולם הוא היה אומר [יג]ב"יד לעין [יד]תיקצץ יד לחוטם תיקצץ יד לפה תיקצץ יד לאוזן תיקצץ יד לחסודה תיקצץ [טו]יד לאמה תיקצץ [טז]יד לפי טבעת תיקצץ יד

לגיגית

[א] כיצד פירות מתוקנים מתוקנים עניין ערך כסף, [ב] ר"ל המיתת יציים וגלגים מתוקנין עניין ערך קלה, [ג] מקבת כלה, [ד] [נע"ר תוס' נדה יג: ד"ה דינא],

גליון הש"ם

גמ' ונותן על גב עיניו. עי' לעיל דף יח ע"ב תד"ה ומתרפאת:

לעזי רש"י

לחזי"א. רטיה לעין. פלימא"ה. איזמל (להקזת דם).

רבינו חננאל

אבל עושה הוא מי מלח. וכי היכי דמפרשא בברייתא אין עושין מי מלח מרובין לתת לתוך הכבשין שבתוך הגסטרא, אבל עושה הוא מי מלח מועטים וטובל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל, וכן הלכה. ואע"ג דר' יוסי אוסר מי מלח אין הלכה כמותו, דגרסינן בתחילת עירובין אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי לא בהלמי ולא בלחיים. ירושלמי כל מי שנותנין לתוכה ביצה ושוקעת זו היא מי מלח, אינה שוקעת הילמי. **תני** יהודה בר חביבא אין עושין מי מלח עזין והן שהביצה צפה בהן, והלכתא כוותיה. ואם הביצה שוקעת בהן מותרין. וכיון דאמר הביצה צפה בהן הזכיר לא טבע בים סדום, כלומר כל מים מלוחים עזין צפין בהן. למימלח פוגלא אסיר, לטבולי במילחא שרי. יין לתוך העין **אסור** ע"ג **העין מותר.** כשמואל דאמר שורה אדם פתו ביין ונותן ע"ג העין ואינו חושש. רוק תפל אפילו ע"ג העין אסור. וכן קילורין שהוא שרן מע"ש או מי סדום ע"ג העין שרי, אבל מיפתח ומימץ עיינא בין בסממנא וקילורי בין במיא דסדום כדאמר ליה מר עוקבא לבר לואי, כולהי לא שרא מר שמואל. פי' חסודה בלשון ערבי אלמחגמא.

יט א ב מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכא סעיף ב:

כ ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

כא ה ו מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה כה סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכא סעיף כ:

כב ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא:

כג ט טוש"ע א"ח סי' ד סעיף ג:

כד י שם סעיף ד:

כה כ מיי' פכ"ג מהל' איסורי ביאה הל' כג טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ד:

כו ל טוש"ע א"ח סי' ד סעיף ד:

ה) פי' כמול עניים, ב) [ע"י יומא יח: למה נקרא שמן מורחת וכו'], ג) [לקמן קלט:, ד) ע"ז כח:, ה) פרס פ"ח מ"ח מקוואות פ"ב משנה ד, ו) [וכן פירש במסכת כלכן], ז) [ע"כן], ח) [ממיני פרפס ע"ן], ט) [וע"ש תוס' לקמן קמז. ד"ה דעבד ותוס' מולין קו: ד"ה אלא מאי],

תורה אור השלם

1 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְיַבֶּשֶׁת אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: בראשית א י

הגהות הב"ח

(א) גמ' פון מעביר בת חורין ופוסק וכו' ר' יוסי וכו' בת חורין ופוסק: (ב) רש"י ד"ה כל הימים וכו' מ"ל לך מעיין מעיין מעטר: (ג) תוס' ד"ה עלין וכו' לרפואה הס"ד ומ"ש מ"ה כוסברתא אפי' לדידי קשה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אפי' לדידי דאור עינים. ע' כתמות אות לגאלון בגל פמ"ל פ' מח:

לעזי רש"י

אליאנדר"א [אליינדר"א]. כוסבר. אורזג"א. גרגיר (צמח).

רבינו חננאל

תניא ר' יוסי אומר בת חורין היא. פי' רוח רעה שנורה על [גב] העין יש לה כבוד ברוחות כבן חורין בבני אדם ואינה עוברת עד ג' פעמים, (ופוך מעבירהם). **אמר שמואל עלין אין בהן משום רפואה.** פי' עלי ירק לצנן העין אין בהן משום רפואה ושרי. וכן כסברת וכן כשות אין בהן משום רפואה. ורב יוסף דהוי סגי נהורא הוה אמר אפילו אנא כוסברתא קשיא לי, דאלמא מכאיב העין. ורב ששת נמי סגי נהורא הוה ואמר אפילו לדידי גרגילא מעלי דמשפה גלגל העין. כל מיני קישות מותר להניח ע"ג העין בשבת בר מן טרזיה, ולא ברור לן יפה מאי היא. שירקא טויא גם היא. ג) ואמרו כי הן מי של מיני האבטיחים שמסננין אותן במשמרת ושותין אותן לבדן ריפין הן לשילשול. וכן פעפועי ביעי. ודעדרי דהוה שתי להן לטעמיה, דאמר נותן אדם מים צלולין ויין צלול לתוך המשמרת בשבת ואינו חרושש. אלמא כיון דמישתתי הכי לאו מידי קא עבוד, הכא נמי בשיירקא טויא כיון שנאכל עם האבטיח ועם מעיו אף בזמן דשפי להן במשמרת לאו מידי עבוד. ומפורש בגמרא דיוה"כ כי זעירי רביה דרב חייא בר אשי תלמידו דזעירי הוא. **אמר מר עוקבא מי שנגפה ידו או רגלו צומתה ביין ואינו חרושש,** אבל חומץ לא. ואי מפנק אפילו חמרא אסור, אא"כ ישנה מכה של חלל שמחללין עליה השבת. מי גדד ומי חמתן המים שלהן חמין הן כמו חמי טבריא, ושלשתן מותר לרחוץ בהן אע"פ [שהן] חמין. ואין רוחצין בימא של סדום אבל יחנן פלוגתא, ר' מאיר אסר ור' יהודה שרי. ואתקיף רב נחמן בר יצחק עליה

ו) עיין ערוך ערך בת חורין.
ז) גלאה דחסר לאחר תיקון ול"ל גם היא אינו כריר לן ולמדנו וכו'.

מוסף תוספות

א. ולא מוכחא מלתא דלרפואה קעביר אלא לקרר העינים. תוס' הרא"ש. ב. בדבר שמשימין על העין. תוס' הרא"ש. ג. צלולין. ריטב"א. ד. במשמרת. ר"ת. ה. וקרי ליה שרקא טויא לפי שכך דרכן לטפול הדלעת בבצת והיא נצלית בארז. מ' הר"ן. ו. בחמין. תוס' לעיל נט: ד"ה והא. ז. שנראה כמיקר בנהר. תוס' לעיל נט: ד"ה הא. ח. [ד]מי מערה אמאי לא שרי לכתחילה. רשב"ש קמז. ד"ה הכוסן. ט. ר' יוחנן גופיה מאי ס"ל. מ' הר"ן. י. וכי מה ענין טומאה אצל שבת. מ' הר"ן.

רב נסים גאון

מעלה פוליפוס. במס' כתובות בפרק המדיר (דף עז) אמרו מאי בעל פוליפוס, אמר רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם, במתניתא תאנא ריח הפה. **אמר רב יוסף כוסברתא אפילו לדידי קשה לי. אמר רב ששת גרגילא אפילו לדידי מעלי לי.** רב יוסף הוא מאורי עינים, ואמר רב יוסף בדרך הבאי כי הכוסבר מזיק לעין ואפי' לו שהוא סומא. וכמו כן אמר רב ששת כי הגרגיר הוא מועיל אפילו לסומים. ותמצא רב יוסף אמר בפרק החובל (ב"ק דף פז) מרישא הוה אמינא מאן דאמר לי הלכה כר' יהודה דאמר סומא פטור מהמצות, עבדינא יומא טבא לרבנן דאמינא לא מיפקדנא ועבדינא מצות. השתא דשמעתא להא דאמר ר' חנינא גדול המצווה ועושה, אדרבה מאן דאמר לי לית הלכתא כר' יהודה עבדינא יומא טבא לרבנן. ואיתא נמי בפרק האשה נקנית בגמ' (קדושין דף לא). ורב ששת, הרי אמרו בכמה מקומות דברים שמוכיחים שהוא סומא, בברכות בפרק תפלת השחר (דף ל) כי הא דרב חסדא ורב ששת הוו קא אזלי באורחא, קם רב חסדא וקא מצלי תפלת הדרך. אמר ליה רב ששת לשמעיה מאי קעביך רב חסדא רכו'. **ובפרק הרואה מקום** [שם נח] רב ששת נפק למיחזי מלכא, אמר ליה ההוא מינא בר ב' רב חצבי לנהרא כגני ליא. אמר ליה השתא חזית דאנא ידענא טפי מינך. כי אתא מלכא פתח רב ששת קא מבריך ליה למלכא, אמר ליה ההוא מינא כי לא חזית מאי מברכת. **ובפרק ערבי פסחים** [דף קסז] דבר שמוכיח על שניהן, והוא כשאמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר הגדה, הקשו עליו איני והאמר רבינא ו) לדידי אמר לי רב ששת שאלתינהו לרבנן דבי רב יוסף מאן אמר הגדתא ואמרו לי רב יוסף, ואיך תאמר שהסומא פטול לומר הגדה והרי אלו סומין ואמרי הגדתא, ובפרק מי שאחזו (נידה דף סח) אמרו על רב ששת שאמר לשמעיה מאי חזית, אמר ליה ציפתא דדשא. אמר ליה הדר

לגיגית. שמטילין בה שכר: **פיקלן.** גלא תיגע קודם נטילת שחרית: **יד.** לעין משמע קודם נטילה: **יד.** לאזן מחרשת: **יד.** לפה או לחוטם: **מעלה פוליפוס.** ריח החוטם והפה. וע"ל דיל לאמה לאו לעינן שחרית נקט לה אלא משום דמציע לידי קרי ובמסכת נדה (דף יג:) אמרינן בה ו) תקלן משום הפי טעמא ומשום דתניא בה נמי לטותא דתיקלן תנייה נמי גבי הגך וכן יד לפי טבעת למשמש בה תדיר מביאמו לידי תחמוניות: **בת חורין היא.** הרוח השורה על הידים לפני נטילה: **ומקפדת.** בנטילתו לנוטלה יפה עד שיפוך מים יפה ג' פעמים על ידיו: **פוך.** פס נותנו בעיניו: **מעביר בת מנך.** אם הזיקה לעיניו: **עלין.** כך אם העשב: **אין בהם משום רפואה.** בחכילתו להאיר העינים אלא מקו: **כוסברתא.** אלייאנדר"א: **אפילו לדידי.** דמאור עינים אלא מועיל לי: **אפילו לדידי.** דמאור עינים אלא מועיל לי: **קשה לי.** אם אמר רב ששת כשות אין בהן משום רפואה אמר רב יוסף כוסברתא אפילו לדידי קשה לי אמר רב ששת גרגירא ז) אפילו לדידי מעלי ואמר מר עוקבא אמר שמואל כל מיני כשות שרו לבר ממרזוא אמר רב חסדא שרקא טויא שרי פיעפועי ביעי אסור דביתהו דזעירי עבדא ליה לחייא בר אשי ולא אכל אמרה ליה לרבך עבדי ליה ואכל ואת לא אכלת זעירי לטעמיה דאמר זעירי ז) נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אלמא כיון דמשתתי הכי לאו מידי קעביד הכא נמי כיון דמיתכיל הכי לאו מידי קעביד ואמר מר עוקבא ד מי שנגפה ידו או רגלו צומתה ביין ואינו חושש איבעיא להו חלא מאי אמר רב הלל לרב אשי כי הוינא בי רב כהנא אמרי ה חלא לא אמר רבא והני בני מחוזא ו כיון דמפנקי אפילו חמרא נמי מסי להו רבינא איקלע לבי רב אשי חזייה דדריכא ליה חמרא אגבא דכרעיה ויתיב קא צמית ליה בחלא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הילל חלא לא א"ל גב היד וגב הרגל שאני איכא דאמרי חזייה דקא צמית ליה בחמרא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רבא הני בני מחוזא כיון דמפנקי אפי' חמרא נמי מסי להו ומר נמי הא מפנק אמר ליה גב היד וגב הרגל שאני ז) דאמר רב אדא בר מתנה אמר רב ו גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליהן את השבת ת"ר ח רוחצים במי גרר במי חמתן במי עסיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ולא במי משרה ולא בימה של סדום ורמינהו רוחצים במי טבריא ובים הגדול אבל לא במי משרה ולא בימה של סדום קשיא ים הגדול אים הגדול א"ר יוחנן לא קשיא הא ר"מ הא ר' יהודה ט) דתנן כל הימים במקוה שנאמר י ולמקוה המים קרא ימים דברי ר"מ ר' יהודה אומר ים הגדול אומר ים אלא שיש בו מיני ימים הרבה רבי יוסי אומר ים כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימור

עלין אין בהם משום רפואה. פי' בקונטרס דבאכילה מיירי ואין נראה לר"י אלא מיירי להשים על העין א) דבחכילה מיירי כולה סוגיא ב) ועוד אי באכילה מיירי היכי אסר רב ששת גרגירא כיון דמאכל בריאה הוא והתנן כל האוכלים אוכל אדם לרפואה: (ג) **לדידי אפילו כוסברתא קשי לי.** קשה לר"י ג"כ אמאי אינטריך למימר רב יוסף כוסברתא אין בו משום רפואה אלא מזקת לעיניים ויכול להיות שמהנה אותו בשום ענין: **שריקא טויא.** פירש ר"ח מיס ג שמסננים ד ממעי אבטיח ושומים כדי לשלשל ור"ל דמותר לסנן מיס שבמעיין כדמסיק כיון דמיתכיל הכי לאו מידי קעביד ה אבל פעפועי ביעי אסור דלא מיתכיל אלא סיגון שפיר והשתא אתי שפיר לפי' ר"ח דשייכא הא מלתא להכא דמיירי ברפואה: **רוחצין במי גרר במי חמתן במי טבריא.** והא דתנן בפ' מזבח (לקמן דף קמז.) הרוחץ במי מערה במי טבריא ודייק בגמרא דיעבד אין לכתחילה לא התם מיירי ברוחץ בגומא דדמיא למרחץ ו אבל בנהר מותר לכתחילה ז כדפרישית לעיל בפרק כירה (לעיל נט: ד"ה והא) ורבינו נסים כתב במגילת סתרים דהא דקתני הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא משום מי מערה אבל במי טבריא אפילו לכתחילה שרי ולא קתני במי טבריא אלא ללמד על מי מערה שהן חמין דומיא דמי טבריא וטעמא ח משום דמי טבריא מגולין אבל מערה מכוסה היא כדאמר בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף נ:) דמערה עבידא דמטוללא ונפיש הבלא וחייסין שמא יזיע ומש"ה לכתחילה לא ט):

רבי יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין. נראה לרי"ש דטעמא משום דכל שעה הולכים ושפים מכאן לכאן והוי כזוחלין הלכך ים להם לטהר בזוחלין כמו אבל נהרות אבל מים חיים אינם שהרי אינם נופעים הלכך מיסתבר טפי מה שהכתוב קראן מקוה הייט לפוסלן ממים חיים: **הא** ר"מ **והא** רבי יהודה. תימה ט היכי מדמי הא פלוגתא לפלוגתא דלעיל דמיירי ברפואה י:

מיזע

מינה. ובגמ' דבני מערבא בפרק יציאות השבת ואיש אמונים מי יסמא, זה ר' זעירא דר' זעירא לית אנן צריכין חששין לשמועתא דרב ששת דהוא גברא מפתחה. **דביתהו דזעירי אינסיבא ליה לר' חייא בר אשי, עבדא ליה לא אכל. אמרה ליה לרבך עבדי ואכל ואת לא אכלת.** בפ' יום הכפורים (יומא דף עז) אמרי דר' חייא בר אשי תלמיד דזעירי (לדברהם) [הוי, דאמר התם] איבעיא להו רבה לגבי תלמידא מהו. אמר רב יצחק בר חנא לדידי חזי לי לזעירי דאזל לבי רב חייא בר אשי תלמידיה. רב אשי אמר ההוא רב חייא בר אשי הוא דאזל לגבי זעירי רביה. **גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל.** עיקר זה במסכת ש"ז בפרק אין מעמידין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהן. מאי בינייהו גב היד וגב הרגל, דאמר רב אדא בר אהבה אמר רב גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליה את השבת. ואמרו ומהיכן מכה של חלל, פירש ר' אמי מן שפה ולפנים. ובגמרא דבני מערבא כל שהוא מן החלל ולפנים מרפאין אותן בשבת. תמן אמרין בשם ר' יוחנן גבות ידים ורגלים סכנה. **רי יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת.** אלו השלשה (תנאים) [דברים] אמר בהן הכתוב מקוה אלא יש הגדול דכיה משתעי קרא במעשה בראשית שם נקוו כל מי בראשית: **ולא נאמר ימים.** בלשון רבים אלא מפני שמעורבין בו מיני ימים הרבה שכל הנחלים הולכים אל היס: **רבי יוסי אומר כל הימים.** ויס הגדול תורת מעיין מיס זוחלין עליהן לענין שהם מטהרין בזוחלין מפני שדרך להיות נחלים זוחלין עליהן וזה דרכן אבל פסולין לו לתורת מיס חיים דהכתוב קראן מקוה: מימר

מינה. ובגמ' דבני מערבא בפרק יציאות השבת ואיש אמונים מי יסמא, זה ר' זעירא דר' זעירא לית אנן צריכין חששין לשמועתא דרב ששת דהוא גברא מפתחה. **דביתהו דזעירי אינסיבא ליה לר' חייא בר אשי, עבדא ליה לא אכל. אמרה ליה לרבך עבדי ואכל ואת לא אכלת.** בפ' יום הכפורים (יומא דף עז) אמרי דר' חייא בר אשי תלמיד דזעירי (לדברהם) [הוי, דאמר התם] איבעיא להו רבה לגבי תלמידא מהו. אמר רב יצחק בר חנא לדידי חזי לי לזעירי דאזל לבי רב חייא בר אשי תלמידיה. רב אשי אמר ההוא רב חייא בר אשי הוא דאזל לגבי זעירי רביה. **גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל.** עיקר זה במסכת ש"ז בפרק אין מעמידין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהן. מאי בינייהו גב היד וגב הרגל, דאמר רב אדא בר אהבה אמר רב גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליה את השבת. ואמרו ומהיכן מכה של חלל, פירש ר' אמי מן שפה ולפנים. ובגמרא דבני מערבא כל שהוא מן החלל ולפנים מרפאין אותן בשבת. תמן אמרין בשם ר' יוחנן גבות ידים ורגלים סכנה. **רי יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת.** אלו השלשה (תנאים) [דברים] אמר בהן הכתוב מקוה אלא יש הגדול דכיה משתעי קרא במעשה בראשית שם נקוו כל מי בראשית: **ולא נאמר ימים.** בלשון רבים אלא מפני שמעורבין בו מיני ימים הרבה שכל הנחלים הולכים אל היס: **רבי יוסי אומר כל הימים.** ויס הגדול תורת מעיין מיס זוחלין עליהן לענין שהם מטהרין בזוחלין מפני שדרך להיות נחלים זוחלין עליהן וזה דרכן אבל פסולין לו לתורת מיס חיים דהכתוב קראן מקוה: מימר

ח) הלשון משונה קצת ולפניו שם הגי' שאלמיטו לרבנן דבי רב יוסף מאן דאמר מגדעת מי רב יוסף מאן דאמר מגדעת מי רב ששת אמרו רב ששת ולא"ל כאן.

אימור דפליגי לענין טומאה וטהרה. ומשום קרא: לענין שבת. דטעמא משום רפואה הוא מי שמעת להו: הא דאישתהי. בגוייהו אסור דמוכחא מלתא דלרפואה קא מכוין: הא דלא אישתהי. אלא רחץ וילא מותר: בסריפא. דקתני רוחצין בדלא אישתהי: הטעין. מאלנ"ץ: אלא נשתהי. בתוך המים דנראה כמיקר בעלמא: ניפין. שכן רוחצין בהן בחול לרחיצה שאינה לרפואה: ברעים. לין רוחצין דמוכחא מלתא דלרפואה. ותרוייהו בדאישתהי: מי המשרה אמי המשרה לא קשיא. הך דקתני רוחצין במי המשרה אהך תרתי דלעיל דקתני אבל לא במי המשרה הא דאישתהי הא דלא אישתהי: מתני' איזהו. מפרש בגמרא שאינו מאכל בריאים אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבבורואה וכל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכום עיקרין מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן עיקרין שלא לרפואה: גמ' אמר רב יוסף אזוב אברתה בר המג איזביון אברתה בר הינג עולא אמר מרוא חיורא עולא איקלע לבי רב שמואל בר יהודה איתו לקמיה מרוא חיורא אמר היינו אזוב דכתיב באורייתא רב פפי אמר שומשוק א"ר ירמיה מדיפתי כוותיה דרב פפי מסתברא דתנן מצות אזוב שלשה קלחין ובהן שלשה גבעולין ושומשוק הוא דמשתכחא הכי למאי אכלי ליה לקוקאיני במאי אכלי ליה בשבע תמרי אוכמתא ממאי הויא מקימחא דשערי (במנא) דחליף עליה ארבעין יומין: אבל אוכל הוא את יועזר: מאי יועזר פותנק למאי אכלי לה לארקתא במאי אכלי לה בשבע תמרי חיוורתא ממאי הויא מאומצא ומיא אליבא ריקנא ומבישרא שמנא אליבא ריקנא ומבישרא דתורא אליבא ריקנא מאמגוזא אליבא ריקנא ומגירי דרוביא אליבא ריקנא ומשתי מיא אבתריה ואי לא ליבלע תחלי חיוורתא ואי לא ליתיב בתעניתא וליתי בישרא שמנא ולישדי אגומרי ולימיץ גרמא וליגמע חלא ואיכא דאמרי חלא לא משום דקשי לכבדא ואי לא לייתי גורדא דאסינתא דגרידא מעילאי לתתאי ולא מתתאי לעילאי דילמא נפקא איידי פומיה ולישלקה בשיכרא בי שיבבי ולמחר נסכרינון לנקבין דידיה ולישתי וכי מפני מפני אפשיחה דדקלא: ושותין אבבורואה: מאי אבבורואה חומטריא מאי חומטריא חוטרא יחידאה למאי עבדי לה לגילויא ואי לא ליתי חמשא כלילי וחמשא כוסתא דשיכרא ונישלוקינהו בהדי הדדי עד דקיימא אאנפקא ונישתי אימיה דרב אחדבוי בר אמי עבדה ליה לההוא גברא חד כלילא וחד כוסתא דשיכרא שלקה ואישקיתיה ושגרא תנורא וגרפתיה ואותביתיה לבינתא בגוויה ונפק כהוצא ירקא רב אויא אמר רביעתא דחלבא מעיזא חיורתא רב הונא בר יהודה אמר ליתי אתרוגא חליתא ולחייקיה ולימליה דובשא ולותבה בי מיללי דנורא וליכליה רבי חנינא אמר מי רגלים בני ארבעים יום [7]ברזינא לזיבורא רביעאה לעקרבא פלגא ריבעא לגיליא ריבעא אפילו לכשפים מעלו אמר רבי יוחנן אניגרון ואבנגר ותידייקה מעלו בין לגיליא בין לכשפים האי מאן דבלע חיויא לוכליה כשותא במילחא ולירהטיה תלתא מילי רב שימי בר אשי חזייה לההוא גברא דבלע חיויא אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי איכא דאמרי רב שימי בר אשי בלע חיויא אתא אליהו אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי האי מאן דטרקיה חיויא ליתי עוברא דחמרא חיורתא וליקרעיה ולותביה עילויה והני מילי דלא אישתכח טרפה ההוא בר

בלא ענף: גגיוויא. מי ששתה מיס מגולין: חמשה כליני. ווכלין: כוסתא דשיכרא. כוסות: עד דקיימי אאנפקא. שיעמדו על מדה ממזוקת אנפק והיא רביעית הלוג כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב נח:): ושגרא תנורא. הסיקה תנור: וגרפתיה. מגחליה שיצטנן קצת: ואותביה לבינתא בגויה. שיבב עליה ולא יכוה: ונפק מיניה. הקיא האדם שבלע: הולא. עלה של לוכל: אתרוג חליחא. מתוק: ולחייקיה לגויה. יחקוק בתוכו חקק: וליכבה בי מיללי דנורא. מניחו ע"ג גחליה לוחשות שיתבשל האתרוג בדבש: בני מ' יום. שעברו עליהם מ' יום. ל"א של תינוק בן מ' יום: ברזינא לזיבורא. כוס קטן מלא ושמו ברזינא. מאותן מי רגליה שותין למי שנשכתו ברעה ומתרפא: רביעתא לעקרב. רביעית לוג למי שעקלו עקרב: פלגא ריבעא לגיליא. חצי לוג: רבעא. לוג: אניגרון ואבנגר ותיירייקי. מיס שנשלק בהסס בנגרי מין עשב שמו בנגרי. וסתם אניגרון מי שלק תרלין כדאמרינן אניגרון מיא דסילקא. ותיירייקי לרי: אידמי ליה לפרשא. תופסו ומייסרו שהפחד והמרוצה והכשות מתישין כחו (ה) ומתמתם ומת הנחש בתוכו: גוזי. תחיכות תחיכות יצא הנחש ממנו. גוזי טרונגו"ץ בלע"ז: דטרקיה. נשכו: עוברא דחמרא חיוורתי. עובר הנמלא במעי חמורה לבנה: דלא אשתכח טרפה. האם:

בר

אימור דפליגי לענין טומאה וטהרה לענין שבת מי שמעת להו אלא אמר רב נחמן בר יצחק לא קשיא הא דאישתהי הא דלא אישתהי במאי אוקימתא לבתרייתא דלא אישתהי אי דלא אישתהי אפילו במי משרה נמי דהתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרה ובימה של סדום ואף על פי שיש לו חטטים בראשו במה דברים אמורים שלא נשתהא אבל נשתהא אסור אלא ים הגדול אים הגדול לא קשיא [א]הא ביפין שבו הא ברעים שבו מי משרה אמי משרה נמי לא קשיא [ב]הא דאישתהי הא דלא אישתהי: מתני' [ג]אין אוכלין [ד]איזביון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבבורואה [ה]כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכום עיקרין מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן עיקרין שלא לרפואה: גמ' אמר רב יוסף אזוב אברתה בר המג איזביון אברתה בר הינג עולא אמר מרוא חיורא עולא איקלע לבי רב שמואל בר יהודה איתו לקמיה מרוא חיורא אמר היינו אזוב דכתיב באורייתא רב פפי אמר שומשוק א"ר ירמיה מדיפתי כוותיה דרב פפי מסתברא [ו]דתנן מצות אזוב שלשה קלחין ובהן שלשה גבעולין ושומשוק הוא דמשתכחא הכי למאי אכלי ליה לקוקאיני במאי אכלי ליה בשבע תמרי אוכמתא ממאי הויא מקימחא דשערי (במנא) דחליף עליה ארבעין יומין: אבל אוכל הוא את יועזר: מאי יועזר פותנק למאי אכלי לה לארקתא במאי אכלי לה בשבע תמרי חיוורתא ממאי הויא מאומצא ומיא אליבא ריקנא ומבישרא שמנא אליבא ריקנא ומבישרא דתורא אליבא ריקנא מאמגוזא אליבא ריקנא ומגירי דרוביא אליבא ריקנא ומשתי מיא אבתריה ואי לא ליבלע תחלי חיוורתא ואי לא ליתיב בתעניתא וליתי בישרא שמנא ולישדי אגומרי ולימיץ גרמא וליגמע חלא ואיכא דאמרי חלא לא משום דקשי לכבדא ואי לא לייתי גורדא דאסינתא דגרידא מעילאי לתתאי ולא מתתאי לעילאי דילמא נפקא איידי פומיה ולישלקה בשיכרא בי שיבבי ולמחר נסכרינון לנקבין דידיה ולישתי וכי מפני מפני אפשיחה דדקלא: ושותין אבבורואה: מאי אבבורואה חומטריא מאי חומטריא חוטרא יחידאה למאי עבדי לה לגילויא ואי לא ליתי חמשא כלילי וחמשא כוסתא דשיכרא ונישלוקינהו בהדי הדדי עד דקיימא אאנפקא ונישתי אימיה דרב אחדבוי בר אמי עבדה ליה לההוא גברא חד כלילא וחד כוסתא דשיכרא שלקה ואישקיתיה ושגרא תנורא וגרפתיה ואותביתיה לבינתא בגוויה ונפק כהוצא ירקא רב אויא אמר רביעתא דחלבא מעיזא חיורתא רב הונא בר יהודה אמר ליתי אתרוגא חליתא ולחייקיה ולימליה דובשא ולותבה בי מיללי דנורא וליכליה רבי חנינא אמר מי רגלים בני ארבעים יום [ז]ברזינא לזיבורא רביעאה לעקרבא פלגא ריבעא לגיליא ריבעא אפילו לכשפים מעלו אמר רבי יוחנן אניגרון ואבנגר ותידייקה מעלו בין לגיליא בין לכשפים האי מאן דבלע חיויא לוכליה כשותא במילחא ולירהטיה תלתא מילי רב שימי בר אשי חזייה לההוא גברא דבלע חיויא אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי איכא דאמרי רב שימי בר אשי בלע חיויא אתא אליהו אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי האי מאן דטרקיה חיויא ליתי עוברא דחמרא חיורתא וליקרעיה ולותביה עילויה והני מילי דלא אישתכח טרפה ההוא בר

מי שמעת להו. דטעמא משום רפואה הוא דאישתהי. בגוייהו אסור דמוכחא מלתא דלרפואה קא מכוין: הא דלא אישתהי. אלא רחץ וילא מותר: בסריפא. דקתני רוחצין בדלא אישתהי: הטעין. מאלנ"ץ: אלא נשתהי. בתוך המים דנראה כמיקר בעלמא: ניפין. שכן רוחצין בהן בחול לרחיצה שאינה לרפואה: ברעים. לין רוחצין דמוכחא מלתא דלרפואה. ותרוייהו בדאישתהי: מי המשרה אמי המשרה לא קשיא. הך דקתני רוחצין במי המשרה אהך תרתי דלעיל דקתני אבל לא במי המשרה הא דאישתהי הא דלא אישתהי: מתני' איזהו. מפרש בגמרא שאינו מאכל בריאים אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבבורואה וכל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכום עיקרין מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן עיקרין שלא לרפואה: גמ' אמר רב יוסף אזוב אברתה בר המג איזביון אברתה בר הינג עולא אמר מרוא חיורא עולא איקלע לבי רב שמואל בר יהודה איתו לקמיה מרוא חיורא אמר היינו אזוב דכתיב באורייתא רב פפי אמר שומשוק א"ר ירמיה מדיפתי כוותיה דרב פפי מסתברא דתנן מצות אזוב שלשה קלחין ובהן שלשה גבעולין ושומשוק הוא דמשתכחא הכי למאי אכלי ליה לקוקאיני במאי אכלי ליה בשבע תמרי אוכמתא ממאי הויא מקימחא דשערי (במנא) דחליף עליה ארבעין יומין: אבל אוכל הוא את יועזר: מאי יועזר פותנק למאי אכלי לה לארקתא במאי אכלי לה בשבע תמרי חיוורתא ממאי הויא מאומצא ומיא אליבא ריקנא ומבישרא שמנא אליבא ריקנא ומבישרא דתורא אליבא ריקנא מאמגוזא אליבא ריקנא ומגירי דרוביא אליבא ריקנא ומשתי מיא אבתריה ואי לא ליבלע תחלי חיוורתא ואי לא ליתיב בתעניתא וליתי בישרא שמנא ולישדי אגומרי ולימיץ גרמא וליגמע חלא ואיכא דאמרי חלא לא משום דקשי לכבדא ואי לא לייתי גורדא דאסינתא דגרידא מעילאי לתתאי ולא מתתאי לעילאי דילמא נפקא איידי פומיה ולישלקה בשיכרא בי שיבבי ולמחר נסכרינון לנקבין דידיה ולישתי וכי מפני מפני אפשיחה דדקלא: ושותין אבבורואה: מאי אבבורואה חומטריא מאי חומטריא חוטרא יחידאה למאי עבדי לה לגילויא ואי לא ליתי חמשא כלילי וחמשא כוסתא דשיכרא ונישלוקינהו בהדי הדדי עד דקיימא אאנפקא ונישתי אימיה דרב אחדבוי בר אמי עבדה ליה לההוא גברא חד כלילא וחד כוסתא דשיכרא שלקה ואישקיתיה ושגרא תנורא וגרפתיה ואותביתיה לבינתא בגוויה ונפק כהוצא ירקא רב אויא אמר רביעתא דחלבא מעיזא חיורתא רב הונא בר יהודה אמר ליתי אתרוגא חליתא ולחייקיה ולימליה דובשא ולותבה בי מיללי דנורא וליכליה רבי חנינא אמר מי רגלים בני ארבעים יום [ז]ברזינא לזיבורא רביעאה לעקרבא פלגא ריבעא לגיליא ריבעא אפילו לכשפים מעלו אמר רבי יוחנן אניגרון ואבנגר ותידייקה מעלו בין לגיליא בין לכשפים האי מאן דבלע חיויא לוכליה כשותא במילחא ולירהטיה תלתא מילי רב שימי בר אשי חזייה לההוא גברא דבלע חיויא אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי איכא דאמרי רב שימי בר אשי בלע חיויא אתא אליהו אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי האי מאן דטרקיה חיויא ליתי עוברא דחמרא חיורתא וליקרעיה ולותביה עילויה והני מילי דלא אישתכח טרפה ההוא בר

מי שמעת להו: הא דאישתהי. דטעמא משום רפואה הוא מי שמעת להו: הא דלא אישתהי. בגוייהו אסור דמוכחא מלתא דלרפואה קא מכוין: הא דלא אישתהי. אלא רחץ וילא מותר: בסריפא. דקתני רוחצין בדלא אישתהי: הטעין. מאלנ"ץ: אלא נשתהי. בתוך המים דנראה כמיקר בעלמא: ניפין. שכן רוחצין בהן בחול לרחיצה שאינה לרפואה: ברעים. לין רוחצין דמוכחא מלתא דלרפואה. ותרוייהו בדאישתהי: מי המשרה אמי המשרה לא קשיא. הך דקתני רוחצין במי המשרה אהך תרתי דלעיל דקתני אבל לא במי המשרה הא דאישתהי הא דלא אישתהי: מתני' איזהו. מפרש בגמרא שאינו מאכל בריאים אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבבורואה וכל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכום עיקרין מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן עיקרין שלא לרפואה: גמ' אמר רב יוסף אזוב אברתה בר המג איזביון אברתה בר הינג עולא אמר מרוא חיורא עולא איקלע לבי רב שמואל בר יהודה איתו לקמיה מרוא חיורא אמר היינו אזוב דכתיב באורייתא רב פפי אמר שומשוק א"ר ירמיה מדיפתי כוותיה דרב פפי מסתברא דתנן מצות אזוב שלשה קלחין ובהן שלשה גבעולין ושומשוק הוא דמשתכחא הכי למאי אכלי ליה לקוקאיני במאי אכלי ליה בשבע תמרי אוכמתא ממאי הויא מקימחא דשערי (במנא) דחליף עליה ארבעין יומין: אבל אוכל הוא את יועזר: מאי יועזר פותנק למאי אכלי לה לארקתא במאי אכלי לה בשבע תמרי חיוורתא ממאי הויא מאומצא ומיא אליבא ריקנא ומבישרא שמנא אליבא ריקנא ומבישרא דתורא אליבא ריקנא מאמגוזא אליבא ריקנא ומגירי דרוביא אליבא ריקנא ומשתי מיא אבתריה ואי לא ליבלע תחלי חיוורתא ואי לא ליתיב בתעניתא וליתי בישרא שמנא ולישדי אגומרי ולימיץ גרמא וליגמע חלא ואיכא דאמרי חלא לא משום דקשי לכבדא ואי לא לייתי גורדא דאסינתא דגרידא מעילאי לתתאי ולא מתתאי לעילאי דילמא נפקא איידי פומיה ולישלקה בשיכרא בי שיבבי ולמחר נסכרינון לנקבין דידיה ולישתי וכי מפני מפני אפשיחה דדקלא: ושותין אבבורואה: מאי אבבורואה חומטריא מאי חומטריא חוטרא יחידאה למאי עבדי לה לגילויא ואי לא ליתי חמשא כלילי וחמשא כוסתא דשיכרא ונישלוקינהו בהדי הדדי עד דקיימא אאנפקא ונישתי אימיה דרב אחדבוי בר אמי עבדה ליה לההוא גברא חד כלילא וחד כוסתא דשיכרא שלקה ואישקיתיה ושגרא תנורא וגרפתיה ואותביתיה לבינתא בגוויה ונפק כהוצא ירקא רב אויא אמר רביעתא דחלבא מעיזא חיורתא רב הונא בר יהודה אמר ליתי אתרוגא חליתא ולחייקיה ולימליה דובשא ולותבה בי מיללי דנורא וליכליה רבי חנינא אמר מי רגלים בני ארבעים יום [ז]ברזינא לזיבורא רביעאה לעקרבא פלגא ריבעא לגיליא ריבעא אפילו לכשפים מעלו אמר רבי יוחנן אניגרון ואבנגר ותידייקה מעלו בין לגיליא בין לכשפים האי מאן דבלע חיויא לוכליה כשותא במילחא ולירהטיה תלתא מילי רב שימי בר אשי חזייה לההוא גברא דבלע חיויא אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי איכא דאמרי רב שימי בר אשי בלע חיויא אתא אליהו אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי האי מאן דטרקיה חיויא ליתי עוברא דחמרא חיורתא וליקרעיה ולותביה עילויה והני מילי דלא אישתכח טרפה ההוא בר

בלא ענף: גגיוויא. מי ששתה מיס מגולין: חמשה כליני. ווכלין: כוסתא דשיכרא. כוסות: עד דקיימי אאנפקא. שיעמדו על מדה ממזוקת אנפק והיא רביעית הלוג כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב נח:): ושגרא תנורא. הסיקה תנור: וגרפתיה. מגחליה שיצטנן קצת: ואותביה לבינתא בגויה. שיבב עליה ולא יכוה: ונפק מיניה. הקיא האדם שבלע: הולא. עלה של לוכל: אתרוג חליחא. מתוק: ולחייקיה לגויה. יחקוק בתוכו חקק: וליכבה בי מיללי דנורא. מניחו ע"ג גחליה לוחשות שיתבשל האתרוג בדבש: בני מ' יום. שעברו עליהם מ' יום. ל"א של תינוק בן מ' יום: ברזינא לזיבורא. כוס קטן מלא ושמו ברזינא. מאותן מי רגליה שותין למי שנשכתו ברעה ומתרפא: רביעתא לעקרב. רביעית לוג למי שעקלו עקרב: פלגא ריבעא לגיליא. חצי לוג: רבעא. לוג: אניגרון ואבנגר ותיירייקי. מיס שנשלק בהסס בנגרי מין עשב שמו בנגרי. וסתם אניגרון מי שלק תרלין כדאמרינן אניגרון מיא דסילקא. ותיירייקי לרי: אידמי ליה לפרשא. תופסו ומייסרו שהפחד והמרוצה והכשות מתישין כחו (ה) ומתמתם ומת הנחש בתוכו: גוזי. תחיכות תחיכות יצא הנחש ממנו. גוזי טרונגו"ץ בלע"ז: דטרקיה. נשכו: עוברא דחמרא חיוורתי. עובר הנמלא במעי חמורה לבנה: דלא אשתכח טרפה. האם:

מסורת הש"ס

(א) [כמשנה שבמשניות לר' לחיוב יין], (ב) בדכתי לא. יומא מנ., (ג) סוכה יג. פרה פי"ל מ"ע, (ד) [פי' הערוך אחד מח' כרביעיתן], (ה) [לקמן קי.], (ו) [שם], (ז) [שמות יב כשפא מלרים].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לימי וכו' כמו ומתחמם ומת:

לעזי רש"י

מאלנ"ץ [מלנ"ץ]. פצעים.
רונצ"ץ [רונצי"ש]. קרצים.
שלוי"א [שלי"א]. מרוזה (צמח).
פולא"ל [פוליו"ל]. מנתה (צמח).
פינגר"ץ [פינגרי"ץ]. גרגרנית, חילבה (צמח).
כרישו"ן [קרישו"ן]. שחלים.
אישבינקי"ר [אישינברי"ר]. לגזום, לדלל.
טרונצו"ץ [טרונצונ"ש]. קטנים.

רבינו חננאל

עד כאן לא פליגי אלא לענין טומאה וטהרה אי עלתה לטבילה אי לא, אבל לענין שבת לא פליגי. ומשני אם נשתהה בים הגדול בשבת כדי להתרפות אסור ואם לא נשתהה מותר. ואקשינן במאי אוקימתא להא ברייתא דקתני רוחצין בים הגדול בדלא אישתהי, אימא סיפא ולא במי משרא, [ואי] לא אישתהי אפילו במי משרא נמי דתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרה, בד"א בשלא נשתהה (אסור) אבל נשתהה אסור. ופרקינן כי אמרינן שהיה במי משרה, אבל בים הגדול יפים ורעים אמרינן. הא דתניא רוחצין בים הגדול במים יפין שבו דלא מסו, הא דתניא אבל לא בים הגדול, ברעים שבו דמסו.

מוסף רש"י

כל האוכלין אוכל אדם לרפואה. לגמילה מסין ולפואה ממילא סוא (ברכות לח.).

רב נסים גאון

לקוקני. הם תולעים נקראים בלשון ישמעאל חב אל קרע, ומצא בפ' אלו טריפות (חולין דף סז) והילכתא קוקאני אסירי מנמנם כורא ועיילין ליה באוסיא. אגיגרון. מפרש בברכות פרק כיצד מברכין על הפירות (דף לה) אמר רבא בר שמואל מיא דסילקי. ותימא ליה דיסתגא אגא. במס' ע"ז בפ' אין מעמידין (דף כד) אמרו אמר רב אשי כמן קרן פרסאי לנדה דסתגא, מהכא כי דרך נשים לי. כל האוכלין לאיתויי טחול לשינים וכרישין לבני מעים. בפרק כיצד מברכין על הפירות (דף מד) תנו רבנן טחול יפה לשינים וקשה לבני מעים, כרישין יפים לבני מעים וקשים לשינים. חוץ ממי דקלים. בגמ' דבני מערבא (הלכה ג) גרסי ר' בא שאל לרב ירמיה מתני תני דיקלין או דקרין. אמר ליה דקרין שהן דוקרין את המרה. אמר ר' יונה לא מסתברא אלא דקלין שהן יוצאין מבין ב' דקלין. ובסוף פ' כיצד מברכין על הפירות (שם) נמי גרסי אית תאני תאנו מי דקרים ואית תנאי תאנו מי דקלים, מאן דאמר מי דקרים שהן דוקרין את המרה, ומאן דאמר מי דקלים שהן יוצאין מבין שני דקלים.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בר קשא. ממונה למלך וישראל היה: **דילמא חיויא דרבנן.** שעבר על גידור חכמים ונתן הנושכו על כך אין לו רפואה לפיכך לא נמנא לו רפואה: **אין רבי.** אין רבינו כך היה: **דבי נח נפשיה דרב גוזר רב יצחק.** שיהיו ממעטים משמתה אותה שנה ולא יהא אדם מניח אשת וגידמי להילולא בטבלא שהיו רגילים להביא הדם וענפי דקלים לשמות לפני החתן והכלה וכשמביאים אותן לפניהם מקשקשים לפניהם בשוף בכופס בתופים וזוגין טבלא משקלינ"א ושגר שלא יקשקשו לפניהם עוד: **דברליה.** נכרך סביבותיו: **וליפחוף דיקולא.** סל: **אריפיה.** דחייא למעלה מראשו: **וליהדקיה מיניה.** יוריד הסל מעט מעט לגד הנחש ויבדיל בו הנחש מבשרו שיעלה על הסל שאם אותו בידו או מנתקו בחזקה יכעוס ושכנו: **ובי סליק.** הנחש על הסל יתהר ושליכו בנחש ויבכה לו: **דמיקרי ביה חיויא.** כועס ורודף אחריו ומריח ריח פעמיו ורודפו: **ליריכיה ארבע גרמידי.** שיפסקו עקבי פעמיו ולא יוכל להריחם: **לישואר נגרא.** חרש של מיס ילוג: **ארבע חביפא.** שלא יעלה אליו מהר ולא יריח ריחו: **בי רוכבי.** במקום גלוי שלא יעלה דרך הגג ויפיל עצמו עליו: **שחפי.** ענפיס וקסמים וכל דבר המקשקש זה בזה ומשמיע קול כשיעבור עליהן וילגיטו החמולים ויאכלוהו: **בי חלחא.** בין החולות שאין נחש יכול לרוץ שם ויחזור לאחוריו: **אי יביב דעתיה עלה.** לתאות תשמיש: **תשלח מאנה.** תפשוט בגדיה ותשליכם לפניה: **מאי הקנאה.** אי יביב דעתיה עלה: **תשמש קמיה.** עם בעלה ותתגנה בפניו: **ותשדי ביה.** ותזרוק ביה: **דשחנא אנא.** דרך נשים לי ולחש בעצמה הוא: **דעייל בה חיויא.** כשהוא תאב לה נכנס כולו באותו מקום: **ליפסעה.** יפקקו את רגליה זה מזה: **אחרבי חביבי.** מקלתה על זו ומקלתה על זו כדי שיפתח רחמה: **וישדי אגומרי.** כי היכי דיסליק ריחא: **אגנא דחלי.** שלא מלא שחליים: **ריחחנא.** שים לו ריח טוב: **וליתבו הפס.** על גבי קרקע תחת מושבה: **וליטרוקינהו בהדי.** היין והשחליים כדי שיעלה הריח: **לבתא.** איטולגלי"ש: **דאי לא.** קלי ליה הדר עילוה: **לאיפוי טחול נשיגים.** ואע"פ שקשה לבני מעיים: **כרשינין לבני מעייס.** ואע"פ שקשה לשיגים כדאמרינן בברכות (דף מד:). סד"א היין שקשיס לאדם לאו אורחיה למיכליהו אי לאו לרפואה שים בהם ומוכחת מילתא ויתפסר קמ"ל: **לגפים.** פרי של גלף קפריי"ר: **תלאי.** דקלים נטיעות מין תמריס שנקרא בלשון ארמי תלאי: **כפא קמא.** דשתו מהנהו מיא: **מרפי.** זבל שבמעיס במקלת: **אידך.** כוס שני: **משלשל.** מאד: **היכי דעייני.** גלוגיס: **הכי נפקי.** שמנקין[ט] המעיים מן הרעי מרלשונים: **והוא דלא רגיל.** למשתי שיכרא כבר עברו מ' יום: **רב יוסף אמר ויפוס המלרי.** הוא מי דקריס ועל שם שדוקריס את החולי: **פילפא קורטמי.** כרכום: **פיסני.** כלי שנותנין בו תמרים כדאמרינן בעלמא (ב"מ דף סז:) ואי אגבהיהו בסיסני קנגהו. וסימניך דלא תחליף שמעתתא שם כלי זה יהא לך סימן שים בו שני סמכין רב יוסף אמר שערי: **כין דבחא לעצלרפא.** כין פסח לעצלת: **דקמיט.** עלור: **קומא אלכסנדריא.** שרף אילנות של אלכסנדריא: **גביא גיגא.** אלו"ס בלע"ז: **כורלמא ריפקא.** כרכום של גן קרו"ג פורייגט"ל הגדל בגניס: **נזכה.** הגן תלתא מיני ליסקייה בחמרא: **ולא מיעקרא.** אינה נעקרת מגילה לפי שהיין מפיג מחזקן של סמנים ומתרפאה מן החולי: **ליריקונא פרי.** מייעיהו ליסתי בשיכרא וחזו רפואתו: **ומיעקר.** מלהוליד: **לזכה תלתא בחמרא.** הדר נקט ליה משום הגן רפואות דנקט ואזיל: **ואי לא כו'.** כולהו לא מעלו אלא לזכה:

חיויא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא. אע"ג דגבי כן דמא כן אחומו של ר' ישמעאל בפרק ב' דמס' ע"ז (דף מז:) קאמר שלא עבר על דברי חכירים שנאמר ופורץ גדר יכשנו נחש אע"ג דלא הוה ליה אסותא אהרי מת אתם לא היה לו רפואה מזומנת אבל הכא שהרפואה היתה מזומנת ונאבדה ממנו במזל רע קאמר דלית ליה אסותא[א]: **וליתי אגנא דתחלי.** משמע הכא דהנחש אוהב שחליים וכן בשלהי דנדרים (דף לא:) דקאמר ליה נוף לבעל לא תיכול מהני תחלי דטעמייהו חיויא ומ"כ יש בהן משום גילוי (ג) ובפרק ב' דמס' ע"ז (ל: ושם) אמר דשחליים אין בהם משום גילוי וי"ל דהתם לא ממש שחליים קאמר אלא בהנך דאמר התם (מס' ע"ז דף מז.). וכן היו עושין בערבי שבתות בצפורי [נותנין חומץ לתוך גריסין] והיו קורין אותו שחליים אי נמי בשילהי נדרים (דף לא:) מיירי דהוה ביה חלא כדמסקינן התם במס' ע"ז (דף ל:) אבל אית בהו חלא מיגרי בהו והכא נמי חמרא מיגרי בהו: **רב יוסף אמר זיתום המצרי.** ר"ת כל הך מילתא מתוך מספרו ואומר דל"ג אלא ברש אלו עובדין (פסחים מב:) ונראה לר"י שמתוקה משום דזיתום המצרי מותר לשתות כדתניא בפרק בתרא (דף קטו.) ושוין שבותאין את השתית ושותין זיתום המצרי ואומר רי"ג דאין ליך למתוק דרב יוסף לא קאי לפרש מי דקריס דמתני' אלא אמילתיה דעולא קאי דאמר שיכרא בבלאי מעלי מייעייהו ואומר רב יוסף דזיתום המצרי מעלי מייעייהו מיהו משמע כפירוש הקונט' דאמתני' קאי מדלא קאמר בהדיא זיתום המצרי מעלי מייעייהו: **סיסאני.** ולא קאמר וסימניך סמך סמך כדאמר בשילהי במה אשה (נעיל סו.) משום דשערי לא כתיב בסמך:

והתניא

בר קשא דפומבדיתא דטרקיה חיויא הוה [ב]תליסר חמרי חיורתא בפומבדיתא קרעינהו לבולהו ואישתכחו טריפה הואי חדא בההוא גיסא דפומבדיתא עד דאזלי מייתי לה אכלה אריה אמר להו אביי דילמא [ג]חיויא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא דכתיב [ד]ופורץ גדר ישכנו נחש אמרו ליה אין רבי דכי נח נפשיה דרב גזר רב יצחק בר ביסנא דליבא דלימטייה אסא וגידמי לבי הילולא [בטבלא] ואזל איהו אמטי אסא וגידמי לבי הילולא בטבלא טרקיה חיויא ומית האי מאן דכרכיה חיויא לינחות למיא וליסחוף דיקולא ארישא ולהדקיה מיניה וכי סליק עיליוה לישדיה למיא וליסלוק וליתי האי מאן דמיקרי ביה חיויא אי איכא חבריה בהדיה לירכביה ארבע גרמידי ואי לא [ה]לישואר נגרא ואי לא ליעבר נהרא ובלילא לותביה לפוריא אארבעה חביתא וניגני בי כוכבי ולייתי ד' שונרי וליסרינהו בארבעה כרעי דפוריה וליתי [ו]שחפי ולישדי התם דכי שמע קלי אכלי ליה האי מאן דרהיט אבתריה לירהיט בי חלתא האי איתתא דחזיא חיויא ולא ידעה אי יהיב דעתיה עילוה אי לא יהיב דעתיה עילוה תשלח מאנה ונשדייה קמיה אי מכרך בהו דעתיה עילוה ואי לא לא יהיב דעתיה עילוה מאי תקנתה תשמש קמיה איכא דאמרי כ"ש דתקיף ליה יצריה אלא תשקול ממזיה ומטופרה ותשדי ביה ותימא [ז]דישתנא אנא האי איתתא דעייל בה חיויא ליפסעה ולתבוה אתרתי חביתא וליתי בישרא שמנה ולישדי אגומרי וליתי אגנא דתחלי וחמרא ריחתנא ולותבו התם וליטרוקינהו בהדי הדדי ולינקוט צבתא בידה דכי מירח ריחא נפיק ואתי ולישקליה וליקלייה בנורא דאי לא הדר עילוה: כל האוכלין כו': כל האוכלין לאיתויי מאי [ח]לאיתויי טחול לשינים וכרשינין לבני מעיים כל המשקין לאיתויי מאי לאיתויי מי צלפין בחומץ א"ל רבינא לרבא מהו לשתות מי רגלים בשבת א"ל תנינא כל המשקין שותה ומי רגלים לא שתו אינשי: חוץ ממי דקלים: תנא חוץ ממי דקרים מאן דתנא מי דקרים שהם דוקרים את המרה ומאן דאמר מי דקלים שיוצאין מן שני דקלי [ט] מאי מי דקלים אמר רבה בר ברונא תרתי תלאי איכא במערבא ונפקא עינא דמיא מבינייהו כסא קמא מרפי אידך משלשל ואידך כי היכי דעיילי הכי נפקי אמר עולא לדידי שתי שיכרא דבבלאי ומעלי מינייהו והוא דלא רגיל ביה ארבעין יומין רב יוסף אמר זיתום [י]המצרי תילתא שערי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא רב פפא אמר תילתא חיטי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא (וכמונא) [כ]וסימניך סיסאני ושתי להו בין דבחא לעצרתא דקמיט מרפי ליה ודרפי קמיט ליה: וכום עקרין: מאי כום עקרין אמר ר' יוחנן לייתי מתקל זוזא קומא אלכסנדריא ומתקל זוזא גביא גילא ומתקל זוזא כורכמא רישקא ולישחקינהו בהדי הדדי לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא לירקונא תרין בשיכרא ומיעקר לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא ואי לא לייתי תלתא

קפיז

לו א טוס"ע ס"ס ס' שמח סעיף לז:

לעזי רש"י

אישקליט"א. פעמון קטן. איטגליי"ש [טרגליי"שן]. צבת. קפריי"ר. שיח צלף. אלו"ם. צָרָדָ. קרו"ג אורייגט"ל. כרכום.

מוסף רש"י

דלית ליה אסותא. אשם נשכו נחש בטיל שעבר על דברי חכמים, לא תעלה לו לרפואה ויעוון, אם היה ממרפא מנשיכה זו סופו לעוות על ידי נשיכת חבריו שעובר על דברי חכמים מייב מיתה (ע"ז כז:). ופורץ גדר. סייג של חכמים לעבור על דבריהם, ישכבנו נחש. מיתה בידי שמים, ולפי שדבר בלשון פרילת גדר, הזכיר בתשלומין לשון נשיכת נחש, שהוא דל כחורי נקבי מתלי בתים פרוצים (קהלת י' ח). דישתנא. טוריקון ד' דרך ד' נשים (שם בד:). קורטמי. מוריק"ל קרו"ג (פסחים מב:).

מוסף תוספות

א. דחייא דרבנן לית לי' אסותא כלל שאפי' אם רפואה קרובה לבא ומזדמנת לו, לא תצליח. תוס' רבינו אלחנן ע"ז מ: ד"ה חויא דרבנן. ב. לפרושי מאי מי דקרים. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

תורה אור השלם

1 חֹפֵר גּוּמָּץ בּוֹ יִפּוֹל וּפֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכְּנוּ נָחָשׁ:
קהלת י ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' שיולפון משני דקלים (מלא מי דקלים) תמ"מ וב"כ ס"א פיט: (ב) תוס' ד"ה ולתי וכו' משום גילוי ואע"ג דבפ"ב דע"ז אמר: (ג) ד"ה כ' יוסף וכו' ואומר דל"ג לה אלא כרים:

רבינו חננאל

מי דקלים. המעיין היוצא במערבא מבין אותן ג' שחילים. ובירושלמי שונין מי דקרין שדוקרין את המרה. אבוב רעה. פי' בלשון ישמעאל אנבוב אל רעאי או עצאה אל רעאי.

מסורת הש"ס

(א) [ע"י רש"י לקמן קיט. ד"ה תריסר עליתין], (ב) [ע"ז מז:], (ג) [נעתק שוב ג' הענין לעווה], (ד) [נרסת הענין שפחי דקנים פי' קליפות הקנים], (ה) [ע"ז יח. כד:], (ו) [כרכות מד:], (ז) [פסחים מב: ע"ש], (ח) [שם ע"ש ברש"ין], (ט) [שמעתין רש"ל],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות